İqtisadi tərəqqinin və sosial inkişafın yorulmaz tədqiqatçısı

Dövləti və xalqı dünyaya tanıdan amillərin sırası olduqca genişdir. Hərbi güc, iqtisadi inkişaf, xarici siyasət kursu, maddi sərvətlər çağdaş dövrümüzün əsas təqdimatları kimi özünü göstərir. Bütün bunlarla yanaşı, hər bir cəmiyyətin tarixboyu dəyişməyən və hər zaman öz aktuallığını qoruyan bir təqdimatı da var. Bu, onun sıralarından çıxan görkəmli insanlar, böyük alimlər və dəyərli ziyalılardır. Bu gün 85 yaşı tamam olan akademik Ziyad Səmədzadə də öz əməlləri ilə Azərbaycanı və xalqımızı dünyada layiqincə təmsil edən görkəmli alimlərdən, tanınmış ziyalılardan biridir. Azərbaycan ictimaiyyəti onu yalnız iqtisadçı alim kimi deyil, fəal siyasi-ictimai xadim, yaradıcı insan, bacarıqlı təşkilatçı, mütərəqqi iqtisadi ideyaların daşıyıcısı kimi tanıyır.

Ziyad Əliabbas oğlu Səmədzadə 1940-cı il iyun ayının 25-də Bakı şəhərinin Buzovna kəndində anadan olmuşdur. 1961-ci ildə Azərbaycan Dövlət Universitetinin İqtisadiyyat fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirmiş, 1962-1964-cü illərdə Moskvada SSRİ Elmlər Akademiyasının İqtisadiyyat İnstitutunun aspiranturasında təhsil almışdır. 1965-ci ildə həmin institutda iqtisad elmləri üzrə namizədlik dissertasiyasını müdafiə etmiş, Azərbaycan Elmlər Akademiyasının İqtisadiyyat İnstitutunda kiçik elmi işçi, böyük elmi işçi, elmi katib və "Xalq təsərrüfatının inkişaf sürəti və proporsiyaları" şöbəsinin müdiri vəzifələrində çalışmışdır.

1971-ci ildə iqtisad elmləri üzrə doktorluq dissertasiyasını müdafiə edən Z.Səmədzadə 1977-ci ildə professor elmi adını almışdır. Alimin doktorluq dissertasiyası "Əmək məhsuldarlığı və əhalinin məşğulluq strukturu problemləri" mövzusuna həsr edilmişdir. Z.Səmədzadə ötən əsrin 70-ci illərində ilk dəfə olaraq respublika sənayesini səciyyələndirən materiallar əsasında istehsalın səmərəlilik göstəricilərini xalis məhsula görə hesablamış, iqtisadi artım, struktur problemlərinə dair konkret elmi nəticələr əldə etmişdir. O, hələ 50 il bundan əvvəl qeyri-istehsal sahəsinin üstün sürətlə inkişaf etməsini və onun strukturunun yaxşılaşdırılmasını qanunauyğun hal və respublikanın tərəqqisi üçün əsas amillərdən hesab edirdi. Bütövlükdə Azərbaycanın xalq təsərrüfatında əmək məhsuldarlığının dinamika və inkişaf səviyyəsi, onun əsas amillərinin sistemli araşdırılması, iqtisadiyyatda struktur irəliləyişləri ilə qarşılıqlı əlaqəsinin təhlili və iqtisadi tərəqqi amilləri barədə dolğun elmi konsepsiyanın formalaşması məsələləri Ziyad Səmədzadənin tədqiqatçılıq fəaliyyəti ilə bağlıdır.

1980-ci ildə Azərbaycan Elmlər Akademiyasının (AMEA-red.) müxbir üzvü, 1989-cu ildə isə həqiqi üzvü seçilən Ziyad Səmədzadənin elmi rəhbərliyi ilə 60-dan çox namizədlik, eləcə də bir neçə doktorluq dissertasiyası müdafiə olunmuşdur. Onun onlarca yetirməsi bu gün ölkəmizdə və onun sərhədlərindən kənarda səmərəli fəaliyyət göstərir.

Alimin iqtisadi tərəqqi ilə məşğulluğun strukturu, milli gəlirin sürəti və proporsiyaları, əmək ehtiyatlarının sahə, ərazi proporsiyaları, urbanizasiya, səmərəlilik problemlərinin tədqiqinə həsr edilmiş "Əmək məhsuldarlığı və məşğulluğun strukturu", "İctimai istehsalın strukturu və səmərəlilik", "Əmək məhsuldarlığı və iqtisadi inkişafın proporsiyaları"na həsr edilmiş sanballı monoqrafiyaları iqtisad elminə layiqli töhfələr sayılır. Təsadüfi deyil ki, əmək məhsuldarlığı problemlərinə həsr edilmiş elmi əsərlər silsiləsinə görə 1974-cü ildə Ziyad Səmədzadə elm və texnika sahəsində Dövlət mükafatına layiq görülmüşdür.

Onun çoxcəhətli elmi fəaliyyətində regionların, o cümlədən Bakının sosial-iqtisadi inkişafının mühüm problemlərinin tədqiqi xüsusi yer tutur. Alimin araşdırmalar əsasında yazdığı "1970-ci illərdə Azərbaycan iqtisadiyyatının inkişafı problemləri", "Bakının sosial-iqtisadi inkişafı" tədqiqatları əsasında konkret tövsiyələr hazırlanaraq ali idarəetmə orqanlarına təqdim olunmuşdur.

Sağlam düşüncəyə, sistemli təhlilin incəliklərinə bələd olan alimin elmi rəhbərliyi və bilavasitə iştirakı ilə keçən əsrin 80-ci illərində "Demoqrafik inkişaf və əmək ehtiyatlarından istifadə", "Dağ rayonlarının sosial-iqtisadi inkişafı", "Material tutumu", "Enerji tutumu" adlı məqsədli proqramlar hazırlanmışdır. Bu proqramlar özünün konkretliyi və ünvanlı olması, hər bir şəhər və rayon, sahələr üzrə məqsədlərə nailolma mexanizminin mövcudluğu ilə fərqlənirdi ki, bu da keçmiş sərt planlaşma və idarəetmə sistemində fərqli bir yanaşma hesab edilirdi.

Z.Səmədzadə 1976-1982-ci illərdə Azərbaycan Dövlət Plan Komitəsi ETTİ-nin direktorunun birinci müavini, Xalq Təsərrüfatı İnstitutunun elmi işlər üzrə prorektoru vəzifələrində çalışmışdır. 1983-cü ilin yanvarında Ulu Öndər Heydər Əliyevin tövsiyəsi ilə Azərbaycan KP Mərkəzi Komitəsində İqtisadiyyat şöbəsinin müdiri vəzifəsinə təyin edilmiş və 1991-ci ilədək bu vəzifədə çalışmışdır. Ümumilikdə isə 1983-1993-cü illərdə Azərbaycan Respublikası Ali Sovetinin deputatı və Plan-büdcə komissiyasının sədri, Azərbaycan Respublikası Ali Soveti Sədrinin birinci müavini, habelə TASİS, TRASEKA proqramları üzrə Azərbaycanın milli koordinatoru kimi fəaliyyət göstərmişdir. Onun bilavasitə rəhbərliyi ilə 1987-1991-ci illərdə Azərbaycanın iqtisadi müstəqillik konsepsiyası, eləcə də müxtəlif qanun layihələri hazırlanaraq parlament tərəfindən qəbul edilmişdir.

Ötən əsrin 80-ci illərinin sonlarında Dağlıq Qarabağ probleminin ilk günlərindən akademik Ziyad Səmədzadə ermənilərin Azərbaycanın bu qədim diyarının "sosial-iqtisadi geriliyi haqqında" əsassız iradlarının təhlilinə başlamışdır. Azərbaycana qarşı irəli sürülən saxta ittihamlar, guya ermənilərin həyat səviyyəsinin aşağı olması, onlara qarşı sosial-mədəni baxımdan ayrı-seçkilik edilməsi ilə bağlı iftiralar onun tərəfindən əsaslandırılmış dəlillərlə təkzib edilmişdir. Akademikin həmin dövrdə hazırladığı tədqiqatların əksəriyyəti geniş əks-səda doğurmuş "Dağlıq Qarabağ: naməlum həqiqətlər", "Naqornıy Karabax: neizvestnaya pravda" adlı kitablarında öz əksini tapmışdır.

Ziyad Səmədzadənin elmi fəaliyyətində Azərbaycanın iqtisadi müstəqilliyi problemlərinin araşdırılması xüsusi yer tutur. Akademik həmkarları ilə birlikdə bütövlükdə SSRİ və digər müttəfiq respublikalar üzrə külli miqdarda müqayisəli materiallar əsasında elmi hesablamalar apararaq mərkəzləşdirilmiş planmaliyyə sisteminə xas ciddi qüsurları üzə çıxarıb və sübut edib ki, xalqın respublikanın ərazisində yaradılmış milli gəlirdən istifadə etmək hüquqları yolverilməz dərəcədə məhduddur. Sonralar bu, Azərbaycanın iqtisadi müstəqilliyi haqqında qanun layihəsi üçün əsas mənbələrdən birinə çevrildi. 1989-cu ildə akademikin rəhbərliyi ilə Azərbaycanın iqtisadi müstəqilliyi problemlərinə həsr olunmuş respublika miqyaslı elmi-praktik konfransın keçirilməsi ölkəmizdə yeni iqtisadi münasibətlərin formalaşdırılmasına kömək etdi.

Respublikanın elmi qüvvələrini "Azərbaycan XXI əsrin astanasında" problemi ətrafında cəmləşdirmək üçün Z.Səmədzadənin əhatəli elmi təşkilatçılıq fəaliyyəti xüsusi qeyd edilməlidir. Bu deviz altında 1997-1998-ci illərdə keçirilmiş iki beynəlxalq elmi-praktik konfransın rəhbəri olmuş akademik həmin tədbirin yaradıcı qrupu ilə birlikdə müasir vəziyyətdən və bəşəriyyətin inkişaf perspektivlərindən çıxış edərək XXI əsrin ən mühüm problemlərini müəyyənləşdirməyə səy göstərmişdir. Akademikin elmi redaktəsi ilə "Azərbaycan XXI əsrin astanasında" üçcildliyi nəşr edilmişdir. Üçcildliyə daxil edilmiş elmi baxışlar mahiyyət etibarilə XXI əsrin mürəkkəb problemlərinin həllində Azərbaycan elminin iştirakını fəallaşdırmaq üçün ilk uğurlu cəhdlərdən biridir.

Ümumiyyətlə, akademikin iqtisadi araşdırmalarında Azərbaycan iqtisadiyyatı dünya təsərrüfatı sisteminin tərkib hissəsi kimi nəzərdən keçirilir. O, Azərbaycan iqtisadiyyatının inkişafını ümumdünya miqyaslı iqtisadi inkişaf kontekstində təqdim edir. Eyni zamanda haqlı olaraq alim bu qənaətə gəlir ki, qloballaşma və ümumdünya inteqrasiya prosesinin dərinləşməsi şəraitində gənc suveren dövlətin milli dövlətçilik mənafeyinin, onun iqtisadi təhlükəsizliyinin təmin edilməsi çox böyük əhəmiyyət kəsb edir. Ziyad Səmədzadənin dövlətin iqtisadi təhlükəsizliyi probleminə həsr edilmiş və hələ 30 il bundan əvvəl apardığı tədqiqatları, məqalələri, elmi ideya və məruzələri mahiyyət etibarilə respublika iqtisad elminin yeni istiqamətinin yaranmasına güclü təkan vermişdir.

Ziyad Səmədzadənin elmi fəaliyyətində ən mühüm tədqiqat əsəri kimi qiymətləndirilən və 2004-cü ildə nəşr olunan Ulu Öndər Heydər Əliyevin əziz xatirəsinə həsr olunmuş və rus dilində işıq üzü görmüş "Böyük yolun mərhələləri" ("Etapı bolşoqo puti") adlı irihəcmli monoqrafiya öz elmi tutumu, məntiqi və şərhi üslubuna görə fərqlənir. Burada Azərbaycan iqtisadiyyatının inkişaf mərhələləri, spesifik cəhətləri, ümumi qanunauyğunluqları tədqiq olunmaqla onun perspektiv inkişafının konseptual əsasları araşdırılır. Kitabda 1950-2000-ci illərdə Azərbaycan iqtisadiyyatının keçdiyi yol sistemli təhlil edilmiş, ölkə iqtisadiyyatının strukturunda baş verən dəyişikliklər dərindən və əsaslandırılmış şəkildə tədqiq edilərək ümumiləşdirilmiş, gələcək prioritetlər barədə fikirlər açıqlanmışdır. SSRİ Dövlət Plan Komitəsinin keçmiş sədri Nikolay Baybakovun və akademik L.Abalkinin fikrincə, bu əsəri XXI əsrin ikinci yarısında Azərbaycanın iqtisadi inkişafı barədə əsl ensiklopedik əsər kimi xarakterizə etmək olar. Akademik Ziyad Səmədzadənin dövlətin iqtisadi təhlükəsizliyi probleminə həsr edilmiş müstəqilliyin ilk illərində apardığı tədqiqatları, məqalələri, elmi ideyaları və məruzələri mahiyyət etibarilə respublikada iqtisad elminin bu yeni istiqamətinin yaranmasının əsasını təşkil etmişdir.

Olduqca maraqlıdır ki, alimin Azərbaycanın gələcəyi, iqtisadiyyatımızın perspektivləri ilə bağlı toxunduğu məsələlər bu gün artıq reallığa çevrilir. Əsərdə irəli sürülən proqnozlar cənab Prezident İlham Əliyevin uğurlu iqtisadi siyasətinin fonunda özünü tam doğruldur. Ziyad Səmədzadənin bu kitabını bir çox müddə və nəticəni əks etdirən zəngin məlumatlarına görə Azərbaycanın iqtisadi inkişaf problemləri üzrə ensiklopedik əsər kimi xarakterizə etmək olar.

Alimin Çində, MDB məkanında və bir çox Avropa, Asiya ölkəsində yüksək qiymətləndirilən "Dünya iqtisadiyyatı: Çin iqtisadi möcüzəsi" (2001-ci il), "Çin qlobal dünya iqtisadiyyatında" (2009-cu il), "Kitay v qlobalnoy mirovoy ekonomike" (2010-cu il) əsərlərini də xatırlatmaq yerinə düşərdi. Xüsusi vurğulanmalıdır ki, akademik Ziyad Səmədzadə Çin iqtisadi fenomenini Azərbaycanda tədqiq edən ilk alimlərdəndir. Kitablarında Çin modelinin hərəkətverici qüvvəsi olan iqtisadi islahatların atası Den Syaopin islahatlarının dərin qatları ətraflı şəkildə təhlil edilir. Müəllifin haqlı fikrinə görə, "Çin möcüzəsi"nin mühüm sirlərindən biri də odur ki, ölkədə aparılan iqtisadi islahatlarda radikallığa yol verilmədi, mülkiyyət formaları qarşı-qarşıya qoyulmadı, struktur islahatları sənayedə mərhələ-mərhələ aparıldı, dövlət iqtisadiyyatı ilə yanaşı, özəl sektora da yol açıldı. Müasir iqtisadi proseslər diqqətlə nəzərdən keçirildikdə aydın olur ki, bu ölkədə yeni informasiya iqtisadiyyatı qlobal miqyasda fəaliyyət göstərir. Ona görə də Çin inkişaf modelinin dünya təsərrüfatı sisteminə inteqrasiya təcrübəsi çox əhəmiyyətlidir. Akademik Z.Səmədzadənin "Çin qlobal dünya iqtisadiyyatında" kitabı Azərbaycanın iqtisad elmində böyük hadisədir. Unikal iqtisadi inkişaf modeli haqqında yazılan bu nadir əsər Azərbaycanla Çin arasında dostluq əlaqələrinin inkişafına özünün müsbət təsirini göstərir.

Müstəqil Azərbaycan dövlətinin tarixində keçid dövrü özünəməxsus yer tutur. Azərbaycan dövləti bu illər ərzində gələcəyimiz üçün fundamental əhəmiyyətli işlər görüb. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev 2009-cu il noyabrın 2-də Bakı Dövlət Universitetinin 90 illik yubiley mərasimindəki çıxışında ölkəmizin iqtisadiyyatında keçid dövrünün başa çatdığına dair tarixi bəyanatından sonra iqtisad elmi artıq yeni müstəvidə inkişaf etməyə başlamışdır. 2010-cu ildə akademik Ziyad Səmədzadənin baş redaktorluğu ilə "Azərbaycan iqtisadiyyatında keçid dövrünün başa çatması: təhlil və nəticələr. Milli inkişaf modelinin formalaşması problemləri" mövzusunda respublika elmi-praktiki konfransının materiallarının cəmləşdiyi külliyyat çap olundu. AMEA Rəyasət Heyətinin müvafiq qərarına uyğun olaraq keçirilən konfransda iqtisadçılarımız Azərbaycanın müstəqillik əldə etdikdən sonra ölkəmizdə yeni iqtisadi sistemi yaratmaq konsepsiyasının mahiyyəti, keçid dövrünün xüsusiyyətləri, ziddiyyətləri, bu dövrün uğurla başa çatdırılması, Azərbaycanın qlobal maliyyə böhranından yüksək səviyyədə çıxarılması və bu gün də dünyada inkişaf sürətinə görə lider ölkə olaraq tanınması kimi aktual məsələləri araşdırmışlar.

Külliyyata 90-dək respublika, eləcə də xaricin nüfuzlu təşkilatlarını, elmtəhsil müəssisələrini təmsil edən 400-ə yaxın müəllifin araşdırmaları daxil edilmişdir. Təqdim edilən məruzə və tezislərdə iqtisadçılar Azərbaycan dövlətinin, onun başçısı Prezident İlham Əliyevin apardığı siyasəti birmənalı şəkildə dəstəkləyir, ölkəmizin iqtisadi qüdrətinin möhkəmlənməsinə xidmət edən bu və ya digər fikirlərlə çıxış edirlər.

İnsan biliklərinin bütün istiqamətləri üzrə təfərrüatları bir araya gətirən ensiklopediyaların tarixi uzun olsa da, Azərbaycanda bu mühüm və dəyərli fəaliyyət sahəsində məqsədyönlü və ardıcıl iş Ümummilli Lider Heydər Əliyevin adı ilə bağlıdır. Ulu Öndərin təşəbbüsü və dəstəyi ilə 1976-1987-ci illərdə çap edilən oncildlik "Azərbaycan Sovet Ensiklopediyası" ölkə tarixinə bilik və məlumatların bütün sahələrini əhatə edən ilk fundamental əsər kimi daxil olub. Prezident İlham Əliyev həmin ensiklopediyanın nəşrini Azərbaycanın elmi və mədəni həyatında tarixi hadisə kimi səciyyələndirib.

Prezident İlham Əliyevin baş redaktorluğu ilə artıq Azərbaycan Milli Ensiklopediyasının on bir cildi nəşr olunaraq oxucuların istifadəsinə verilib. Bu nəşrlər ölkəmizdə sahə ensiklopediyalarının hazırlanması işini də aktuallaşdırdı, bir çox reallıq isə iqtisadi ensiklopediyanın yaradılmasını zərurətə çevirdi. Bu missiyanı üzərinə götürən akademik Ziyad Səmədzadənin ideya müəllifliyi və baş redaktorluğu ilə hazırlanıb nəşr edilən irihəcmli fundamental "Böyük İqtisadi Ensiklopediya" respublikamızın elmi həyatında böyük hadisəyə çevrildi.

İlk beş cildi 2012-ci ildə, altı və yeddinci cildləri isə 2015-ci ildə işıq üzü görən yeddicildlikdə ilk dəfə olaraq ölkəmizdə azad bazar sisteminin formalaşmasının bütün aspektləri barədə ətraflı yazılar verilmiş, 200 il ərzində, xüsusilə də müstəqillik dövründə Azərbaycan iqtisadiyyatında baş vermiş dəyişikliklər təhlil edilmiş, inkişaf strategiyasının əsas hədəfləri açıqlanmışdır. "Böyük İqtisadi Ensiklopediya" da bəşəri iqtisad elminin keçdiyi mərhələlər ətraflı nəzərdən keçirilmiş, dünya iqtisad elmində formalaşmış iqtisadi baxışların müasir dünya və milli maraqlar baxımından qiymətləndirilməsinə cəhdlər edilmişdir. İqtisadi proseslər, iqtisadi terminlərin mahiyyətinin daha yaxşı mənimsənilməsi məqsədi ilə 1500-dən çox sxem, cədvəl, qrafik və şəkildən istifadə edilmişdir.

Dünyada iqtisadi ensiklopediyaların buraxılışı nadir hadisələrdən sayılır. Oxuculara təqdim edilən "Böyük İqtisadi Ensiklopediya" özünün əhatə dairəsinə, strukturuna, əyani vasitələrdən istifadə səviyyəsinə görə Avropa, MDB məkanında ilk çoxcildlikdir.

Azərbaycanın görkəmli alimləri "Böyük İqtisadi Ensiklopediya"nın işıq üzü görməsini elmimiz, milli mədəniyyətimiz üçün böyük hadisə hesab edirlər. İndi Azərbaycanın "Böyük İqtisadi Ensiklopediya"sı var. Bu ensiklopediya dünya iqtisadiyyatının tarixi, bu gün iqtisadi həyatın müxtəlif sahələrində istifadə edilən terminlərin mahiyyəti, görkəmli iqtisadçıların fəaliyyəti barədə ətraflı məlumat və bilik mənbəyidir.

Akademik Ziyad Səmədzadə 2023-cü ilin may ayında isə növbəti möhtəşəm və fundamental əsəri olan "Azərbaycan iqtisadiyyatı 100 ildə" beşcildliyini ictimaiyyətə təqdim edib. Alimin uzunillik elmi-iqtisadi araşdırmalarının və yaradıcılığının növbəti bəhrəsi olan bu topluda Azərbaycan iqtisadiyyatının son 100 ildə keçdiyi yol elmi cəhətdən geniş təhlil edilir. Azərbaycan iqtisadiyyatının yüzillik dövrü barədə ən fundamental araşdırmaları və analitik yanaşmanı özündə əks etdirən nəşrdə respublikamızın hərtərəfli inkişaf modelinin elmi-nəzəri əsasları barədə dərin tədqiqi materiallara geniş yer verilib. Ziyad Səmədzadə Azərbaycan iqtisadiyyatının inkişaf meyilləri barədə informasiyaları, müqayisələri həm də cədvəllər və qrafiklər əsasında oxucuya çatdırır. Beşcildlikdə zəngin arxiv materialları əsasında 400-dən artıq cədvəl və qrafik yer alıb. Bütövlükdə isə nəşrdə 1000-dən artıq mənbəyə istinad olunub. Kitabın hər bir cildi ilə tanışlıq göstərir ki, Ziyad Səmədzadə Azərbaycanın iqtisadi inkişaf tarixinin araşdırılması işindəki boşluğu doldurmaq üçün olduqca əhatəli və səmərəli iş aparıb. Beşçildlikdən əlavə mündəricat da nəşr edilib. Geniş oxucu kütləsi üçün nəzərdə tutulan, analitik ruhu, faktoloji zənginliyi, aktuallığı, tarixi proseslərə obyektiv yanaşması ilə diqqəti çəkən beşcildlik Azərbaycanın sovet dövrü və müstəqillik tarixinin öyrənilməsi, araşdırılması və təbliği baxımından böyük maraq doğurur.

Kitabın I və II cildləri Azərbaycan iqtisadiyyatının sovet dövründə - müstəqilliyimizin bərpasına qədər olan mərhələdəki inkişaf yoluna və məsələlərinə həsr edilib. III və IV cildlərdə müstəqillik illərində respublikamızda yeni iqtisadi sistemin yaradılması, yeni neft strategiyası, özəl sektorun, sahibkarlığın, əlverişli investisiya mühitinin formalaşması, Azərbaycan iqtisadiyyatının davamlı və keyfiyyətli inkişafını təmin edən amillər şərh edilir. IV cilddə Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə 2003-2020-ci illərdə ölkə iqtisadiyyatının davamlı və keyfiyyətli inkişafını təmin edən kompleks məsələlər təhlil olunur.

Beşinci cild Qarabağ mövzusuna həsr edilib. Bu cilddə XIX əsrdən başlayaraq indiyədək Azərbaycan ərazilərində gedən proseslər, respublikamızın bu dövrdə üzləşdiyi milli və siyasi ədalətsizliklər, torpaqlarımızın işğalı və Vətən müharibəsində qazanılan Zəfərin tariximizdəki rolu kontekstindən nəzərdən keçirilir.

Bu kitab Azərbaycan iqtisadiyyatının öyrənilməsi, araşdırılması və tədqiq edilməsi, o cümlədən iqtisadi fəaliyyətin təkmilləşdirilməsi işinə böyük töhfədir. Çünki beşcildlikdə bütün bunlarla bağlı zəngin materiallar var.

Ziyad Səmədzadənin torpaqlarımızın azad edilməsinə və Qarabağın quruculuğu proseslərinə başqa bir yaradıcı töhfəsi 2023-cü ilin noyabr ayında ictimaiyyətə təqdim etdiyi "Şuşa-270. Şuşanın demoqrafik, sosial-iqtisadi inkişafı: dünən, bu gün və perspektivlər" adlı kitabdır. Azərbaycanın, eləcə də Cənubi Qafqazın mədəni və ictimai-siyasi həyatında müstəsna rol oynamış Şuşa haqqında tədqiqat aparmaq böyük şərəf və məsuliyyət deməkdir. Bu baxımdan ana xəttini torpaqlarımızın azadlığı təşkil edən bu kitab Şuşanın tarixinin, sosial-iqtisadi və demoqrafik göstəricilərinin öyrənilməsi, əhalinin məşğulluq problemlərinin araşdırılması baxımından istinad ediləcək dəyərli mənbələrdən biridir.

Xüsusilə qeyd edilməlidir ki, "Şuşa-270. Şuşanın demoqrafik, sosial-iqtisadi inkişafı: dünən, bu gün və perspektivlər" adlı kitab Vətən müharibəsindən sonra Qarabağ mövzusunda iqtisadiyyat üzrə qələmə alınmış ilk əsərdir. Bunlar bir daha Ziyad Səmədzadənin milli və dövlətçilik maraqlarının əzmkar fədaisi olduğunu təsdiq edir.

Alimin "Azərbaycan iqtisadiyyatı Böyük Vətən müharibəsi illərində" mövzusu ilə əlaqədar apardığı tədqiqatlar da diqqətəlayiqdir. Z.Səmədzadə xalqımızın tarixində unudulmaz yer tutan bu dövrü arxiv sənədlərinə əsaslanaraq təhlil etmişdir. Onun 2005-ci, 2010-cu və 2020-ci illərdə İkinci Dünya müharibəsinin başa çatmasının ildönümləri ilə əlaqədar ərsəyə gətirdiyi "Bakı nefti olmasaydı, faşizm üzərində qələbə olmazdı" ("Bez Bakinskoy nefti ne bılo bı pobedı") və "Qaliblər - Azərbaycan Böyük Vətən müharibəsi illərində" ("Pobediteli - Azerbaydjan v qodı Velikoy Oteçestvennoy voynı") adlı kitabları da maraqlı faktlarla zəngindir.

Bu il isə Ziyad Səmədzadənin İkinci Dünya müharibəsində alman faşizmi üzərində qələbənin 80 illiyinə həsr etdiyi "Bakı nefti - faşizm üzərində qələbənin açarı" ("Neft Baku - klüç k pobede nad faşizmom") kitabı rus dilində işıq üzü görüb. Alimin dərin araşdırmalarının və yaradıcılığının növbəti bəhrəsi olan bu kitabda yer alan tarixi faktların bir qismi ilk dəfədir ki, ictimaiyyətə açıqlanır. Kitabda xalqımızın alman faşizmi üzərində qələbənin qazanılmasına verdiyi töhfələrlə yanaşı, Azərbaycanın sovet hakimiyyəti illərində üzləşdiyi haqsızlıqlar, Ermənistanın ölkəmizə qarşı həyata keçirdiyi işğalçılıq siyasəti, Ali Baş Komandanımızın "dəmir yumruğ"u ilə 44 günlük müharibədə qazandığımız şanlı Zəfərlə bağlı materiallar yer almışdır. Bu isə Azərbaycan həqiqətlərinin olduğu kimi beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılması, ölkəmizlə bağlı formalaşmış obyektiv rəyin daha da gücləndirilməsi, saxta erməni təbliğatının qarşısının alınması baxımından mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Bütövlükdə Ziyad Səmədzadənin əzmlə ərsəyə gətirdiyi, dərin elmi təhlilə əsaslanan, faktoloji zənginliyi və ensiklopedik səciyyə daşıması ilə seçilən kitabları istər ölkə daxilində, istərsə də onun hüdudlarından kənarda geniş oxucu auditoriyası qazanıb.

Onu da böyük məmnunluqla qeyd etməliyik ki, görkəmli alim 50 ildən artıqdır ki, çoxsaylı simpozium və konqreslərdə Azərbaycanı ləyaqətlə təmsil edir. Strasburq və Stokholm, San-Fransisko və Barselona, İstanbul və Brüssel, Sidney və Paris, Moskva və Sankt-Peterburq, Kiyev, Vaşinqton, Akaba, Pekin şəhərlərində keçirilən tədbirlərdəki iştirakını misal göstərmək olar. O həm də yeni ideya və üsulların, müasir iqtisadi təfəkkürün yorulmaz təbliğatçısıdır. Bu ideyalar akademikin 1981-1992-ci illərdə baş redaktoru olduğu "Azərbaycanın xalq təsərrüfatı" jurnalının səhifələrində ardıcıl şərh edilir. 1999-cu ildən isə akademik "İqtisadiyyat" qəzetinin təsisçisidir.

2005-2015-ci illərdə akademik Ziyad Səmədzadə Milli Məclisin İqtisadi siyasət komitəsinin sədri kimi də respublikada iqtisadi qanunvericilik bazasının möhkəmləndirilməsi, büdcə sisteminin təkmilləşdirilməsi, bütövlükdə, ölkənin iqtisadi inkişaf strategiyasının elmi bazasının möhkəmləndirilməsinin reallaşması məsələlərinin həllində fəal iştirak etmişdir. Onun verdiyi səmərəli təkliflər müvafiq qanunvericiliyin zənginləşməsində böyük rol oynamışdır. Bu gün də Milli Məclisin deputatı kimi Ziyad Səmədzadə respublikamızın siyasi-ictimai və iqtisadi həyatında fəal iştirak edir. O, Prezident İlham Əliyevin müəyyən etdiyi inkişaf strategiyasının təbliği sahəsində də yorulmaz fəaliyyət göstərir, neft strategiyasının, regionların tarazlı inkişafı ilə bağlı dövlət proqramının reallaşdırılmasının konkret nəticələrini əks etdirən xüsusi nəşrlər hazırlayır.

Ziyad Səmədzadə məsul vəzifələrdə unikal iş təcrübəsinə malik, postsovet dövrünün azsaylı görkəmli iqtisadçı-alimlərindən biri kimi bir çox onillikdir ki, Azərbaycanın sosial-iqtisadi inkişaf amilləri və yolları barədə araşdırmalar aparır. Onun çox məhsuldar ictimai və parlament fəaliyyəti hər şeydən əvvəl, ona görə əhəmiyyətlidir ki, o, böyük bir həyat məktəbi keçmişdir. Başqa sözlə, o, mütəxəssis və iqtisadçı-alim kimi, eyni zamanda sovet və postsovet dövrünün iqtisadi siyasətini daxildən qiymətləndirmək, onların prinsipial fərqli xüsusiyyətlərini göstərə bilmək imkanına malik tədqiqatçıdır.

İdeyaları, prinsipləri ilə insanları səfərbər etmək, cəmiyyəti istiqamətləndirmək - bunu bacarmaq çox çətindir. Akademik Ziyad Səmədzadə öz fəaliyyəti ilə məhz bu çox çətin olan missiyanı bacaranlardandır. Onun ömür kitabını vərəqləyəndə bir daha əmin olursan ki, bu ömür təkcə onun özünə, onu yetirən torpağa, millətə xas deyil, bütün insanlığa məxsusdur. Qazandığı uğurların kökündə isə yenə də zəhməti, seçdiyi yola bütün varlığı ilə inamı dayanır. O, bu gün yorulmaz fəaliyyəti ilə elmi-ictimai mühitdə nümunə göstərir.

Mənalı ömür yolunun 85-ci pilləsinə qədəm qoymuş akademik Ziyad Səmədzadə hazırda da yorulmadan yazıb-yaradır, parlamentdə və cəmiyyətdə fəallığı ilə seçilir, elmi çevrələrdə Azərbaycan iqtisad elminin ağsaqqalı kimi qəbul olunur. Bu etirafla yanaşı, akademik Ziyad Səmədzadə böyük insanlığı, vətənpərvərliyi, zəngin mənəviyyatı, dərin biliyi, istedadı, üstəgəl qibtə olunacaq zəhmətsevərliyi ilə ictimai mühitdə xüsusi nüfuz qazanmışdır.

Azərbaycanın görkəmli iqtisadçı alimi, dəyərli ziyalımız, çox hörmətli Ziyad Səmədzadəni 85 illik yubileyi münasibətilə səmimi qəlbdən təbrik edir, ona uzun ömür, möhkəm cansağlığı, elmimizin inkişafı yolunda yeni nailiyyətlər arzulayırıq.

İsa HƏBİBBƏYLİ,
Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının prezidenti, akademik

Qorxmaz İMANOV,
Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, Dövlət mükafatı laureatı